

8. říjen, památný den Sokolstva

---

 infokurýr.cz/n/2024/10/08/8-rijen-pamatny-den-sokolstva

kurýr

8. října 2024

Potektorát Čechy a Morava vznikl 15. března 1939. Říšským protektorem se v něm stal Freiherr Konstantin von Neurath.

Československá obec sokolská se zapojila do odboje okamžitě po vzniku Protektorátu Bohmen und Mahren. Využívala k vytvoření ilegální odbojové sítě své organizační struktury – župy, okrsky, jednoty. Činnost byla zaměřena na zpravodajství, zejména vojenské. Získané informace byly předávány prostřednictvím Obrany národa exilové vládě do Londýna. Dále to bylo vydávání a šíření letáků a pomoc při útěcích za hranice. Sokolové pracovali i v jiných organizacích, jako ÚVOD, Petiční výbor věrni zůstaneme, nebo Politické ústředí.

Současně s obsazením našeho území Wehrmachtem 15. března 1939 došlo k rozsáhlému zatýkání gestapem podle předem vypracovaných seznamů. Mezi zatčenými byli i Sokolové. Byli zatčeni jako rukojmí a po čase byli propuštěni.

Po útoku na Polsko 1. září 1939 byli zatčeni někteří další činovníci ČOS, mezi nimi náčelník JUDr. Miroslav Klinger.

Od srpna 1939 vedl sokolský odboj náčelník PhDr. Augustin Pechlát. Jeho působením vznikla sokolská odbojová organizace JINDRA (podle křestního jména náčelníka ČOS Jindřicha Vaníčka). Pechlát byl zatčen gestapem v srpnu 1941 a 30. září popraven v Ruzyni. (To už byl v Praze třetí den Heydrich!). Po Augustinu Pechlátovi převzal vedení sokolského odboje František Pecháček, autor sletové skladby mužů Přísaha republice na sletu v roce 1938. Sokolové svou přísahu plně splnili.

Činnost odbojového hnutí vzrůstala, zejména po napadení SSSR v červnu 1941. Neurath nebyl schopen zvyšující se odbojové činnosti zabránit, zejména stávky ohrožovaly dodávky na frontu.

K. H. Frank informoval Hitlera, že největším nebezpečím pro Říši je Sokol, že sokolská organizace se stala shromaždištěm odporu proti Říši. Činnost Sokola byla zastavena 12. dubna 1941.

Hitler považoval situaci v Protektorátu za velice vážnou, povolal si na kobereček do hlavního stanu von Neuratha a K. H. Franka. Rozhodl se, že do Prahy pošle jako zastupujícího říšského protektora generála SS Reinharda Heydricha. Vůdcova směrnice pro Heydricha byla: V tomto prostoru jednoznačně a se vší tvrdostí zajistit, aby obyvatelstvo, pokud je české národnosti, pochopilo, že se nelze vyhýbat realitě příslušnosti k Říši a poslušnosti vůči Říši.

Před několika dny 27. září tomu bylo 79 let od Heydrichova příchodu do Prahy. Takřka ihned byl zatčen ministerský předseda generál Eliáš a uvězněn. Původně ho chtěl Heydrich postavit před stanný soud, což by vedlo k okamžité popravě Eliáše. Po rozmluvě se soudcem Lidového soudu Heydrich od okamžité popravy ustoupil. 28. září na den sv. Václava vyhlásil stanné právo.

V Ruzyni bylo popraveno 12 generálů, mezi nimi např. gen. Vojsa nebo gen. Bílý (gen. Doležal byl příbuzným rodiny mé ženy).

Výnosem Heydricha z 8. října 1941 byla rozpuštěna Česká obec sokolská a její majetek zabaven. V noci ze 7. na 8. října proběhla „Akce Sokol“, ve které podle připravených seznamů byli zatčeni sokolští činovníci z ústředí, žup a dokonce i jednot. Byli uvězněni v koncentracích, starosta MUDr. Stanislav Bukovský (ministr ve vládách gen Syrového) v Osvětimi, kde byl umučen v roce 1942.

Podle zprávy Reinharda Heydricha o „Akci Sokol“ zaslané 11. října 1941 Hitlerovi do Berlína bylo zatčeno asi 5000 lidí. Všichni byli zatčeni a uvězněni bez soudu, byli zatčeni zcela nevinní lidé

představující hrozbu pro Velkoněmeckou říši tím, že byli členy Sokola. V roce 1945 se jich vrátilo ani ne deset.

Stanné soudy začaly svou „práci“. Měly jen tři druhy rozsudků – popravu, koncentrák, osvobození. Rozsudek se vykonal ihned, odvolání nebylo. K trestu smrti bylo odsouzeno 489 lidí, přes 2000 jich skončilo v koncentracích. Jména popravených se večer četla v rozhlase, druhý den byly červené plakáty s jejich jmény vylepovány po celém Protektorátu. Velice dobře se na ně a na jejich typickou červenou barvu pamatuji.

Stanné právo bylo zrušeno až 20. ledna 1942.

Heydrich již při příchodu do Prahy prohlásil svůj program na shromáždění nacistických pohlavárů: Řekl, že potřebuje v tomto prostoru klid, aby český dělník věnoval svou pracovní píli německému válečnému úsilí. Českým dělníkům musíme dát tak „nažrat“, aby mohli konat svou práci. Tento prostor musí být definitivně osídlen jen Němci, Čech tady nemá co pohledávat. Musíme provést rasovou inventuru.. To bude konečné řešení české otázky, rasově dobří zůstanou, budou poněmčeni, o ty ostatní bude postaráno.

Stejná slova pronesl Heydrich na konferenci ve Wansee v únoru 1942, Češi budou následovat Židy.

V této situaci, za stanného práva , zatýkání a poprav, byli vysláni z Anglie do Protektorátu českoslovenští parašutisté s rozkazem odstranit Heydricha jako největší nebezpečí pro náš národ.

Toto rozhodnutí vzniklo v Londýně velice brzy po popravě skupiny československých generálů.

Jak budou parašutisté doma přijati? Nebude odboj zastrašen všudypřítomným terorem?

Ani situace na frontách nedávala naději, že Německo by mohlo být poraženo. Situace byla jako v německé hymně Deutschland, Deutschland über alles...Na západě Wehrmacht stál na březích Atlantiku, celý Balkán okupován Němci a Italy, v Africe Rommelova armáda se blížila k hranicím Egypta. V arabském světě to vřelo, propukala povstání Angličanům v týlu.

Na východní frontě se Němci dostali těsně před Moskvu, asi tam, kde je dnes letiště Šeremetěvo. Leningrad byl obklíčen. Situace, kde se mohlo vítězství Němců zdát neodvratné. U Moskvy a u El Alameinu se postup Němců zastavil a po Stalingradu začal ústup, který skončil 9.května 1945 v Berlíně.

Za této situace, kdy probíhala zatýkání, popravy, deportace do koncentráků, musíme vzdát čest našim rodičům a prarodičům za jejich odvážné chování, za jejich vlastenectví.

Byli to právě Sokolové, kteří poskytli pomoc parašutistům, kteří byli do Protektorátu vysíláni koncem roku 1941, mezi nimi skupina Anthropoid. Od jejich výsadku až do provedení daného úkolu – odstranění Reinharda Heydricha, to byli sokolové z pražských žup, zejména z župy Barákovy. Bez pomoci těchto lidí, kteří od počátku spolupráce věděli že je a jejich rodiny v případě odhalení čeká smrt, by se atentát uskutečnit nepodařilo.

Bratr Piskáček před smrtí prohlásil, že ničeho nelituje, že dobře věděl, co ho čeká.

Pomoc sokolů parašutistům je přehlížena, mluví se jen o vojácích, ale bez pomoci domácích by byli v okupované zemi ztraceni. Známe jména rodin, které se nejvíce na přípravě a uskutečnění akce podíleli, Piskáčkovi, Khodlovi, Smržovi, Novákovi, Fafkovi, Ogounovi, Moravcovi, Zelenka- Hajský, výčet všech by dosáhl několika set. Historici znají jména pouze z výslechových protokolů

gestapa, ale při výsleších všechna jména se gestapákům nepodařilo z vyslýchaných „vytlouci“. Sám jsem osobně znal některé, kteří přímo s vysočanskými spolupracovali a zatčení unikli.

V archivu Českého rozhlasu je pásmo Anthropoid. Je sestavené z různých nahrávek z té doby. V závěru je záznam hodnocení pracovníka exilové vlády v Londýně „Děkujeme Sokolům a paní Moravcové“.

Po atentátu nastalo velké zatýkání a popravy. Připomenu generála Aloise Eliáše, spisovatele Vladislava Vančuru, novináře Evžena Rosického. Byly vyhlazeny Lidice a Ležáky.

Nikdo ještě nezhodnotil, že po celou tu dobu, kdy se atentát připravoval, nikdo ze sokolských řad, pomáhajících parašutistům, nezradil. Zrada přišla, odkud se nečekala. V čem byla chyba?

Nebýt zrádce, gestapu by se úkryt parašutistů objevit nepodařilo. On udal záchytné adresy. Gestapo vytlouklo z 16ti letého Vlastimila Moravce místo, kde jsou ukryti parašutisté, a další adresy. Nastalo zatýkání celých sokolských rodin. Ty byly po krutých výsleších deportovány do Mauthausenu a 24. října 1942 postříleny. Bylo jich 244. Já si těchto lidí velice cením, za jejich vlastenectví a také za to, že při mučení vytrvali a nikoho neprozradili.

Na tyto rodiny, na tento den bychom neměli zapomenout. Jejich obětí se otevřela cesta k likvidaci Mnichova.

Ano, je to tak. Mezi fyzickou likvidací Reinharda Heydricha a oduznáním podpisů pod Mnichovskou dohodou je přímá spojitost. Takový čin nikde jinde v okupované Evropě se neudál. De Gaulle za Francii odvolal podpis ihned, Italové později. Prezident Beneš měl problém pouze s Churchilem. Ten považoval Mnichovskou dohodu za platnou do 15 března 1939, vzpíral se prohlásit ji za nulitní od samého počátku.

Ale jak to bylo a je s Německem? V rámci denacifikace ji měli Němci zrušit ihned po válce po procesu v Norimberku. Vždyť dohoda byla produktem nacistického režimu, neslučitelná s demokratickým státem.

Tento rok je zajímavý na další výročí, 27. září 79 let od příchodu Heydricha do Prahy, 1. října 74 let od vynesení rozsudků nad nacistickými válečnými zločinci v Norimberku.

Proto mi dovoluňte, abych na závěr uvedl, co přiznal Konstantina von Neuratha na Norimberském procesu: „ **Sokol byl nejnebezpečnější protistátní organizací. To jsem nemohl trpět.**

Prezident Beneš po válce napsal, že němečtí okupanti si byli dobře vědomi, jak hluboce v našich srdcích byla zakořeněna myšlenka Tyršova a dobře si byli vědomi nebezpečí, které pro ně sokolská organizace představovala.. Z bezmezného strachu a obavy před silou sokolskou – jako jednou z hlavních sil odporu – soustředili se na jeho příslušníky jako na jedny z prvních, kdo byli předurčeni k tomu, aby vydali ze svých řad tolik obětí ať padlých, popravených či umučených, před jejichž památkou se skláníme. Pokorný dík a hrdý obdiv patří všem, kteří svou smrtí, svými útrapami dali posvěcení velkému vítězství.

Mluvíme o 8. říjnu jako o památném dnu sokolstva. Ale takový den by měl být spojován

s nějakým významným činem Sokola, ale tím tento den nebyl. Byl to den tvrdého úderu na sokolskou organizaci, den preventivního úderu proti organizaci schopné aktivně se zúčastnit na ozbrojeném povstání. Tento úder ale nezlomil v sokolech sílu k odporu. Byl to duch vlastenectví, od mládí jim vštěpovaný, příklad otců legionářů , který je vedl k odpovědi na tento úder. Pomoc při přípravě a provedení atentátu na Reinharda Heydricha. Tento čin významně

pomohl prezidentu Benešovi v úsilí o zrušení podpisů pod dohodou z Mnichova. Jinak se mohlo stát, že i po vítězném 9.květnu 1945 by byly hranice Německa za Mělníkem a u Plzně.

Také nesmíme zapomínat na 24. říjen 1942, na popravy v Mauthausenu.

O. Mach